

The concept of word choice in simultaneous interpreting

Abdullayeva E’zoza Abdurasul qizi

Annotation

In the translation process, word selection is one of the most important aspects of translation. The degree to which a word is accurately chosen reflects the translator's skill on one hand, and demonstrates the quality of the translation on the other. This article briefly addresses the problems that synchronists may encounter in the simultaneous translation process and their solutions.

Key words

Simultaneous interpretation, equivalent, context, audiotory, terminology

Sinxron tarjimada so‘z tanlash tushunchasi

Annotatsiya: *Tarjima jarayonida so‘z tanlash tarjimaning eng muhim jihatlari hisoblanadi. So‘zning qay darajada to‘g‘ri tanlanganligi bir tarafdin tarjimonning mahoratini ko‘rsatsa boshqa tarafdin tarjimaning sifatini namoyish etadi. Ushbu maqolada sinxron tarjima jarayonida sinxronist duch kelishi mumkin bo‘lgan muammolar va ularning yechimlari qisqacha o‘z aksini topgan.*

Kalit so‘zlar: *Sinxron tarjima, muqobilli, kontekst, audiotoriya, terminologiya*

Tarjima bu bir tildagi ma’lumotni ikkinchi bir tilga asosiy mazmunni saqlab qolgan holda o‘g‘irishdir. Butun dunyo miyosida turli xalqlarning o‘zaro siyosiy, iqtisodiy, ilmiy, madaniy hamkorligi borgan sari kuchayib bormoqdaki, bu aloqalarni tarjimasiz tasavvur qilib bo‘lmaydi.

Bugungi kunda tarjimaning ahamiyati haqida gapirish quyoshning ahamiyatini tushuntirishday gap bo‘lib qoldi. Ya’ni quyoshsiz yer yuzida hayot bo‘lmagani kabi, tarjimasiz turli xalqlarning o‘zaro aloqasiz esa taraqqiyot bo‘lmaydi. “Boshqa xalqlar hayotidan xabardor bo‘lmaslik g‘ofillik va mahdudlikka olib keladi”. [Salomov, 1978:18]

“Tarjima” so‘zi keng tarqalgan va oddiy tushuniladigan atamalardan biri bo‘lishiga qaramay inson faoliyatining maxsus bir turini va natijasini bildiruvchi atama sifatida aniqlash va terminologik asoslashni talab etadi. Bir tarafdin tarjima bu manba tilidagi ma’lumotni boshqa bir tilda qayta yaratiladigan jarayon boshqa bir tarafdin esa aynan shu jarayonda hosil bo‘lgan yoki yaratilgan matn yoki og‘zaki nutqdir. Tarjima jarayoni og‘zaki va yozma shakllarda olib borilishi mumkin.ushbu jarayon qay shaklda kechishiga qarab og‘zaki va yozma tarjimaga bo‘linadi. Og‘zaki tarjima turlaridan biri bu sinxron tarjimadir. Og‘zaki tarjima ham keng tarqalgan bo‘lib, davlat rahbarlari o‘rtasidagi xalqaro ahamiyatga molik siyosiy-iqtisodiy mavzudagi o‘zaro fikr almashuvlardan tortib, oddiy suhbatgacha bolgan katta doirani gamrab oladi. Og‘zaki tarjima ham xarakteriga ko‘ra:1)sinxron tarjima; 2)ketma-ket tarjima;

3)tushuntirib berish; 4)o‘qib tarjima qilib berish; 5)o‘qib gapirib berish;

Sinxronizm - (grekcha) ikki yoki bir necha hodisa, protsess va shu kabilarning bir-biriga mos ravishda ayni bir vaqda, bab-baravar sodir bo‘lishi. Sinxron - bir-biriga mos ravishda, ayni bir vaqtda, bir vaqtda sodir bo‘lgan yoki bo‘ladigan, sinxronizmga, sinxronlikka ega bolgan. Sinxronlamoq - ikki yoki bir necha hodisa, protsess va sh.k.ning bir-biriga mos ravishda ayni bir vaqtda, bab-baravar sodir qiladigan bo‘lmoq. Sinxronist - nutqni notiq bilan ketma-ket tarjima qilib boruvchi tarjimon. Sinxron tarjima og‘zaki tarjimaning bir turi bo‘lib, bunda tarjimon asliyat nutqidagi notiq nutqini bir vaqtning o‘zida tarjima tiliga tarjima qilishi tushuniladi.[Ochilov,2014:40]

Bu jarayonda tarjimon yoki tilmochlarning so‘z tanlash mahorati tarjimaning qay darajada tushunarli va sifatli bo‘lishini ta’minlaydi. Qisqa real vaqt rejimida bu jarayon oson kechmaydi ,shu sababdan ham so‘z tanlashdagi mahorat bir qarashda oson tuyulsada,bu jarayonni muvaffaqiyatli chiqishida muhim o‘rin kasb etadi. Tarjimadagi bu jarayon so‘z tanlash tamoyili deb ham ataladi.Bu tamoyil tarjimondan kontekstga va audiotoriyaga qarab tarjima qilishni talab etadi. Quyida ushubu tamoyilning asosiy jihatlarini ko‘rib chiqamiz.

"ZAMONAVIY TA'LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI"
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

1.Ma'noga e'tibor berish.Bu bosqichda tarjimon so'zning aniq ma'nosini,semantik xususiyatini va madaniy konnotatsiyalarini hisobga olishi lozim.Manba tilidagi so'zning ma'nosini to'liq tushunmasdan ,uni boshqa tilga oddiygina tarjima qilish to'g'ri bo'lmaydi.Bu jarayonda so'zning denotative va konotativ ma'nolariga e'tiborimizni qaratamiz.Masalan:ingliz tilida „flower”so'zining ingliz va o'zbek tilidagi denotativ ma'nosi „plant” ya'ni „o'simlik”,konnotativ ma'nosi esa „beauty”, „ go'zallik ramzi”.

2.Kontekstga asoslanish.So'z manba tilida boshqa ma'noni ifodalab ikkinchi bir tilga o'tganda,ma'nosi o'zgarishi mumkin.Shu sababdan ham tilmoch har doim nutqning umumiy mazmunidan kelib chiqqan holda so'zni qo'llashi lozm.Tarjima jarayonida kontekstga lingvistik va sintaktik jihatdan yondashish lozim.Masalan „look”so'zini „angry”yoki „tired so'zlari bilan birga ko'radigan bo'lsak. “She looks tired”-„U charchagan ko'rinadi/tuyuladi”. Bu yerda „look”so'zining leksik ma'nosi „qaramoq” emas balki „ko'rinmoq” deb tarjima qilinadi. “The town has a European look”- “Shahar Yevropacha ko'rinishga ega.”Birinchi berilgan misolimizda „look”-fe'l so'z turkumida kesim vazifasini bajarmoqda,ikkinchi berilgan gapimizda „look”-ot so'z turkumi bo'lib kelmoqda.[Oxford dictionary]

3.Audiotoriyani inobatga olish.Ushbu jarayonda tarjimon tarjimaning maqsadi nima ekanligini,uni kimlar uchun ekanligini yaxshi anglashi lozim.Maqsadli audiotoriyaning qiziqishlari va ehtiyojlarini bilish,uning tiliga mos va tushunarli so'zlarni tanlashda yordam beradi.Deylik tarjimon tibbiyot sohasidagi ilmiy nutqni tarjima qilyapti ushbu jarayonda agar tarjimaning tinglovchilari tibbiyot sohasi vakillari bo'lsa bu sohadagi atamalarni o'z holicha qoldirilsa ham audiotoriyaga tushunarli bo'ladi.Agar nutq oddiy xalqqa yoki bemorga tarjima qilinayotgan bo'lsa unda atama va terminlarni soddalashtirgan yoki izohini bergan holda tinglovchiga yetkazishi lozim.

„Nowadays, most patients are suffering from trombosis and embolism. We have to take necessary measures”. Agar tarjimon nutqni tibbiyot xodimlariga tarjima qilsa „Hozirgi kunda ko'pgina bemorlar trobolizm va embolizmdan aziyat chekishmoqda. Biz

bunga kerakli choralarni ko’rishimiz kerak” deb tarjima qilishi mumkin. Lekin bu tarjimani bemor tushunmasligi mumkin. Shu sababdan ham tarjimon „trombolism” va „embolism” atamalarini sodda va tushunarli ko’rinishda tarjima qilishi lozim. Masalan: „**trombosis**” - vena va arterial qon tomirlarida qonning tiqilib qolishi

„**Embolism**” - mayda qon tomirlariga embollar, ya’ni qon oqimi bilan kelgan zarralarni tiqilib qolishi. Ushbu jarayonni bemorga qisqa qilib tomirlarda qonning tiqilib qolishi deb tushuntirish mumkin. [Wikipedia]

The ambitious plans of conquerors o’zbek tiliga bosqinchilarning amalga oshmaydigan rejalari deb tarjima qilinsa, **the ambitious goals set by United Nations** gapi o’zbek tiliga BMT tomonidan qo’yilgan buyuk maqsadlar deb tarjima qilinadi. [Rahimov:2016:58].

Xulosa qilib aytadigan bo’lsak, sinxron tarjima jarayonida sinxronist qisqa vaqt ichida so’zlarning muqobil variantlari berishi yoki ularni matn mazmuniga mos tarzda tarjima qilishi talab etiladi. Albatta bu tarjimonda katta mahoratni talab etadi bir vaqtning o’zida ham tinglash tushunish va sifatli tarjimani chiqarish oson ish emas.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Salomov G’. Tarjima nazariyasiga kirish. - T.: „O’qituvchi”, 1978. b18
2. Ochilov E. Tarjima nazariyasi (o’quv qo’llanma). - T.: 2014. b40
3. Oxford language dictionary app.
4. <https://www.wikipedia.org>
5. Rahimov, G’. Tarjima nazariyasi va amaliyoti. - T.: „Davlat ilimiy nashriyoti”, 2016. b58